

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 31.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издава за време бављења новорођене дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40; а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛУМИЦИ У ГРКА.

Есхило, који је грчко позориште уредио, употребу машине и сликане декорације увео, побринуо се и за достојну опрему глумача.

Како су богови и богиње, хероји, (лица старе грчке трагедије) надкриљавали душевним особинама људе, ваљало је и о томе постарати се, да им и спољашност буде према томе: да буду угоднији, достојанственији и величанственији.

То се постизавало прво оделом, кроја свећеничкога, с дужим или краћим, златом извезеним разнобојним скутима.

Над тим оделом носили су каткад другу хаљину, с рукавима или без њих, тако, да се одело женско није јако разликовало од одела мушких. За то и није било мучно грчком глумцу пресвући се у женско одело, кад је морао женску улогу приказивати, што се у свакој трагедији догађало; јер глумица није било на грчкој позорници.

Глумци су, као што већ рекосмо, приказивали богове и јунаке. За то је требало, да им и тело буде према томе, на име горостасно.

На ту цел носили су глумци у трагедији котурне, врста чизама до колена с дебелим ћоновима.

Висина котурна била је према особи, коју је глумица приказивао; чим је већи био који бог, тим је виши био и котурн.

Највиша врста котурна беше где је ћон био дебео једну стопу.

Исто тако увећавали би и главу неком врстом пароке, и то према особи.

Та парока била је спојена с образицом, која је опет била тако удешена, да је обузимила цео предњи део главе и један део стражње главе.

Према тако повећаној нози и глави беше и труп повећан тиме, да су прса и трбух испуњавали вештачким начином: простернидионом (предпресјем) и прогастридионом (предтробуџјем).

На рукама имали су глумци рукавице с продуженим прстима.

Тако је постао глумац необичан, чудноват појав. Ал' ако се узме у обзир простор грчких позоришта, у којима се могло сместити 10—40.000 људи, биће свакоме јасно, да је то било од преке потребе; јер би се иначе глумац морао изгубити на позорници.

Глумаштво се оснива на природи, на природној способности, коју су Грци гледали да усаврше, те су за то тражили од глумца научно и техничко изображење из темеља.

Глумац је тумач драмскога песника; он сме приказивати само онај живот, којим је песник задахнуо своје створове.

За то се тражи од глумца да проучи природу и особине оне особе, коју приказује као своју, да је подражава речју, гласом, држањем и кретањем, то јест, потребно је, да разуме песника.

Али да ко може разумети песника, за то се хоће много знања и изображења, и чим је који песник умнији, тим више ваља глумцу проучавати песничко му дело, да би га могао потпуно разумети.

Грчки песици тако су ценили тај захтев, да су сами играли главне улоге, а за мање улоге узимали су само такве глумце, о којима су били уверени, да разумеју оно, што имају приказати и да ће то ваљано приказати.

Те изабране глумце учили су писци глумарењу, па како им није требало много глумаца, највише до два-три помоћника, можемо мислiti, како су савршene морале бити представе.

Колико се држава старала за глумаштво, види се отуда, што нико није могао постати глумцем, док није положио државна испита.

Том приликом одређивало се и то, ко ће да буде први, ко ли други глумац.

Ко је положио испит, могао је у сваком комаду играти, али само оне улоге, за које је проглашен за способног.

При том се и на то назило, да буде деутерагониста — други глумац, и тритагониста — трећи глумац, у сваком погледу под протагонистом — првим глумцем.

Песницима, који нису сами бирали глумце, додељивани су глумци коцком.

(Свршиће се.)

ЖИСТАЖИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОВОРИШТЕ.

(„Хамлет“, трагедија у 5 чинова, написао В. Шекспир, с енглеског превео др. Ј. Костић, за позорницу удесио А. Хаџић, приказана дне 23. јуна 1898.)

Мало не сви оцењивачи недостижних Шекспирових дела слажу се у том, да је трагедија „Хамлет“ његово најсавршеније драмско дело. Велики немачки песник Гете сматрао је ту трагедију авонског лабуда највеличанственијим производом људског ума. О „Хамлету“ написано је више студија него о икојем другом Шекспировом делу, а може се рећи, да, мислећи на Шекспира, човек и нехотице одмах помисли и ва његова „Хамлета“; као да је он у трагедију симпатичног данског краљевића излио све своје умовање и осећање. Шекспирова дела сва су испреткана управо ћенијалним сентенцијама, али најуспешније сентенције налазимо управо у „Хамлету“, пак зато велики говорници и великани на различним пољима људског знања и уменја цитују понавише из „Хамлета“ недостижне сентенције Шекспирова ћенија. Кому, на пример, није позната реченица: „Мој Хорације, међу небом и земљом има ствари, о којима и не сања јаша школска мудрост“? Или ко није чуо ону: „Има нешто труло у држави Данској“? Или ону: „Шта је њему Хекуба, да за њом плаче?“ и т. д.

Оцењивачи Шекспирових дела тумачили су на различити начин индивидуалитет краљевића Хамлета. Једни га сматрају оличеном психиа-

тријом, те веле, да је трагедија „Хамлет“ персонафикација психопатије; у тој трагедији да долазе сви стадији лудовања, почев од перманентног страха, који прогони краља Клаудија (г. Лукић) и краљицу Гертруду (ѓа Вујићка) пак до посвемашњег лудила несретне Офелије (ѓа Бакаловићка). Они сматрају Хамлета ћенијалном лудом, онако по прилици, како Ломброзо тумачи, да је ћенијалност у опште патолошка појава.

Други тумаче карактер Хамлетов тако, те веле, да је он већ рођен као мејанколик и скептичар, смрт љубљена оца и прерана преудаја матере да је до крајности огорчила му душу, и кад је још постало му јасно, да му је отац умръо насиљном смрћу, постао је онакав, како га видимо у течaju трагедије.

Чувени српски критичар др. Ђуба Недић написао је врло лепо студију о „Хамлету“, која је изашла г. 1892., отпштампана у посебној књижици, у краљевској државној штампарији у Београду. У тој студији подвргава он Хамлетов карактер темељној психолошкој анализи, те вели на крају: „Он у себи самоме носи свој зао јудес. Његова је природа таква, да га неминовно доводи у сукоб са животом, и да он у тој борби мора подлећи. Има људи, којима судба подари сва блага светска, али им пехар живота загорча једном капи жучи. Код Хамлета се све стекло да буде срећан.“

Он је млад, пун духа, наследник круне и престола, воли лепу питому девојку, која му

љубав љубављу враћа. Али он се родио несрећан. Његова је несрећа, његова сувише нежна, болесно осетљива природа. Такви су људи предестиновани за патње. Они од живота очекују више но што он може дати, и ова несугласица између њихових очекивања, и онога, што живот доноси, рађа у њима незадовољство и огорчење противу света. Они уз то имају ту несрећу, да им се све косне срца. И најмањи удар судбине, који други трпељиво сносе, јер знају да то живот тако собом доноси, код њих оставља дубока, неизгладљива трага. Такав је Хамлет, и у томе лежи, као што сам вам одмах у почетку рекао, кључ за разумевање његова карактера, а у томе лежи, рекао бих, и трагика његове судбине. Трагедија Хамлетова, то је трагедија нежне и осетљиве душе, која пати и страда од живота, који не зна за милост, но само за збильу; а идеја њезина (када се већ свакому песничком производу мора тражити и идеја), то је неравна борба између идеала и стварности, у којој сурога јава односи победу над оним, што је нежно и племенито."

Ово своје мишљење о Хамлете карактеру протумачио је др. Недић врло јасном психолошком анализом свих цет чинова трагедије, те је вредно ту студију прочитати.

Ради уског оквира овог саставка не могу да се упушим у хисторијат и анализу осталих мишљења о индивидуалитету Хамлете, већ само спомињем, да још увек траје борба о том, што је управо хтео Шекспир да нам прикаже у свом Хамлете.

Једно је неоспориво, да је та трагедија, по својој концепцији, а и по техници, најсавршеније дело Шекспирова ћенија.

О преводу др. Лазе Костића већ је више пута речено, да је континуалан оригинал.

Можемо се поносити, да се на нашој позорници даје „Хамлет“ у најуспешнијем српском преводу. Исто тако је и удешавање за позорницу врло згодно изведено.

Што се тиче приказа, морам рећи, да су улоге биле управо изврсно подељене. Г. Ружић је приказао Хамлете у моментима дубоке меланхолије, у часовима обесног цинизма и у часовима душевних пароксизама једнаком виртуозношћу. Један је глас, да је његов Хамлет креација, која се неби требала постидети пред

ниједним великаном светског гласа. Мени се чини, да је овај пут одабрао згоднију маску, него када је први пут Хамлете овде приказивао, а свакако му је декламација била таква, да се једва боље декламовати даде. Нарочито је лепо наглашивао оне познате, чувене сентенције, што се тако често цитују.

Гђа Бакаловићка је у улози Офелије и лепом појавом и нежношћу приказа стекла опште признање. Г. Лукић у улози краља Клаудија, а гђа Вујићка у улози краљице Гертруде остало је доследнији свому лепу гласу као уметничке сile вишег реда. И г. Динић у улози Полонија и г. Спасић у улози Лаерта, за тим г. Марковић у улози Хорација и г. Добриновић и Бакаловић у улози гробара допринесоше своје, те је величанствена трагедија Шекспирова тако лепо приказана била. Спомињем још и лепу декламацију г. Васиљевића и гђе Васиљевићке у улози првог глумца и прве глумице.

У публици чују се гласови, да би у краљевској дворани приличио елегантнији ћилим на патосу. Иначе је сценерија била према нашим скромним приликама добра. Нарочито нам је истакнути доличну екстереријеру духа оца Хамлете (г. Душановића), само га молимо, да други пут мало гласније говори.

J. Хр

КР. СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Недељни репертоар.)

Среда 24. јуна: **Маркова сабља**, алегорија у два дела, с певањем, написао Ј. Ђорђевић. Музика од Јенка.

Петак 26. јуна: **Сеоска лола**, позоришна игра у три чина, с певањем, написао Тот, пре радио С. Дескашев. Музика од Јенка.

Субота 27. јуна: **Шаланачке Новине**, шаљива игра у три чина, с певањем, по туђој теми написао Драгомир Брзак. Музика од Јенка.

Недеља 28. јуна: **Кућна капица доктора Фауста**, шаљива чаробна игра у три чина, с певањем, написао Фр. Хоп, превео А. Мандровић. Музика од Јенка.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

28. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

У Новом Саду, у недељу 28. јуна (10. јула) 1898:

СЕОСКА ЛОЛА.

Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, написао Е. Тот, за српску позорницу прерадио Ст. Дескашев, музика од Д. Јенка. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Павле Поповић — — — —	Николић.	Окружни комесар — — — —	Павићевић.
Милан, } њихова деца — — — —	Васиљевић.	Панта Букало, певац — — — —	Поповић.
Босиљка, } — — — —	С. Бакаловићка.	Мита Крадић, војни стражар Добриновић.	
Ленка, сироче под надзором Поповићевим — — — —	Д. Васиљевићка.	Крадићка — — — —	Љ. Денићка.
Стеван Драгић — — — —	*	Марко Ваје, крчмар код „Ма- кове седмице“ — — — —	Данић.
Јелка Чизмићева — — — —	Д. Стефановићка.	Први } циганин — — — —	Бакаловић.
Смиљанић — — — —	Тодосић.	Други } циганин — — — —	Рајковаћ.
Смиљанићка — — — —	М. Тодосићка.	Јован, слуга код Поповића —	Душановић.
Пела, } сељанке — — — —	Д. Николићка.		
Ана, } — — — —	Љ. Душановићка.		
Сељани, сељанке и Цигани. —	II. чин збива се за 2 године после првог. —	Комад догађа се у селу, у Бачкој.	

У понедеоник 29. јуна (11. јула): „Лена Галатеја“. Комична митолошка опера у 1 чину, написао Поли Ханрион, музика од Ф. Супеа. — Пре тога: „Доктор Робин“. Шаљива игра у 1 чину, написао Премареј, превео Јован Ђорђевић.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковније петроварадинске свираче ове комаде:
1. Јовановићева корачница. — 2. Титл: „Мамонови чаробни двори“. — 3. Калман:
„Роландо“.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића, до 11 сата пре подне.

Улазнице могу се добити у књижарници Браће М. Поповића од 8—12 сахата пре подне, и од 3—5 после подне у позоришту на каси.

Почетак тачно у 8 сахата у вече.